

א-132

עלון ערבה

המועצה האזורית הערבה התיכונה ינואר 1991 — גליון מס' 6

עלון זה סוגר שנת פעילות ראשונה. כאן המקום להדגיש כי אכן זהו עלון המועצה אך בכוונתנו לאזן בין האינפורמציה המימסדית, שלה חשיבות בעיני רבים, לבין פעילות יום-יומית המתרחשת בבתי הספר, במתנ"ס, בישובים ובאזור כולו.

יש המוסרים מידע עדכני, תמונות ומכתבים, אולם יש המהססים להביע דעה, לספר להתלונן וחבל, מידע הוא תנאי הכרחי לאכפתיות ומעורבות. ולשואלים מה אני רוצה להביע? תשובתי מתוך שירו של אריק איינשטיין "לטפטף טיפה".

לא רציתי ללמד,

לא ניסיתי להטיף,

לא חפשתי לפקד

וגם לא להיות עדיף

לא רציתי להכות

לא ניסיתי להתקיף

לא חפשתי לגנות

וגם לא ניסיתי להחניף

סך הכל רציתי לטפטף טיפה

כי טיפה ועוד טיפה, עוד טיפה ועוד טיפה

תהיינה לים.

קריאה מהנה
שלומית

מה בגליון

1-2	אורחים באזור
3	פרוטוקול
4-5	אספקת מים בזמן חרום
6	חוק ומשפט
7	ועד תושבי ספיר
8	אירועי חנוכה בערבה
9	לזכרו – יאיר גוראון ז"ל
10	מו"פ ערבה – מלונים
11	ביה"ס הקהילתי "שיטים"
12	חממה לימודית בתיכון
13	סקר הורים
14	חוג נוער אזורי
16	חסרה פינת חי בערבה
17	הפסל קוסטיק – תוכניות לעתיד
18	מלב הספריה
19	קוראים כותבים
20	ירוק בעיניים
	זהירות מוקשים

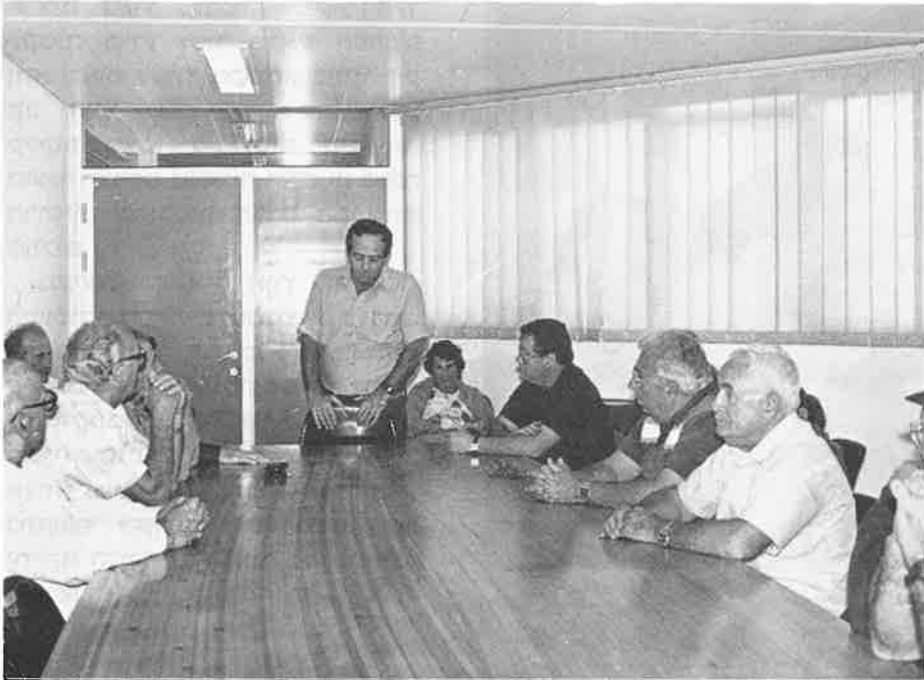
תמונת שער: שדות מושב פארן

עורכת: שלומית רביץ

צלומים: פגי אושרוביץ

סדר גרפיקה ודפוס: דפוס נח באר-שבע

דירקטוריון קק"ל

חברי הועד הפועל של אוניברסיטת בן גוריון וחברי המכון למחקרים שימושיים באוניברסיטה בקרו וסיירו באזור. האורחים קבלו הסבר מקיף אודות מפעל האצות והמחקרים הנעשים להפקת ביטא קרוטן לצרכים רפואיים וקוסמטיים. מחקרים אלו נעשים בשיתופם ובהדרכתם של חוקרי המכון. אנשי האוניברסיטה התעכבו ליד חלקת האקלום של צמחיה מדברית שהקימו בערבה וציינו כי מרבית הצמחים נלקחו מאזור אריזונה ומדבריות אפריקה שבו אקלים דומה לאקלים הערבה. האורחים הדרימו אף למושב פארן לצפות בחממות המחוממות ע"י המים הגיאותרמיים והתעניינו במיוחד בשיטת גידול זו המנצלת אנרגיה טבעית.

• • •

אנשי הדירקטוריון של הקק"ל הגיעו לבקור קצר בערבה וקבלו סקירה מפי אילן אורן על תוכניות הפתוח של האזור ומגבלות הערבה בנושאי קרקע

תרמה רבות להפיכת המקום לפינת חמד באזור.

ומים. אחת התוכנית שהוזכרו היתה פתוח פארק ספיר, להזכירכם, הקק"ל

קבוצת "שר-אל"

• • •

כ-30 מתנדבים אמריקאים מקבוצת "שר-אל" הגיעו למחנה צה"ל באזור. עמותת "שר-אל" הינה עמותה אזרחית בראשותו של תת-אלוף דויד, המעודדת יהודים להתנדב לעבודה בישראל במחנות צה"ל, בתי חולים ובחפירות ארכיאולוגיות בכל רחבי הארץ. הקבוצה שגיל חבריה נע בין 18 לבין 75 הגיעה אלינו מתוך רצון לתרום מזמנם ומנסיונם. בין העבודות הנעשות סדור ואחסון של פרטי לבוש חיוניים לחיילים, אריזה של פריטים צבאיים ועבודות אחרות הנעשות בדרך כלל ע"י אנשי מילואים.

חברי הקבוצה מממנים את נסיעתם ושהותם בארץ, גרים בבסיס צה"ל עם החיילים תוך שהם משתלבים בחיי היומיום במחנה לבושים מדי עבודה של צה"ל. רבים מהם חוזרים שוב ושוב לארץ לתקופות של מספר שבועות. בין חברי הקבוצה באזורנו ביל (זאב) גולדברג שזו לו הפעם העשירית בארץ!

אנשי הסוכנות ועיתונאים

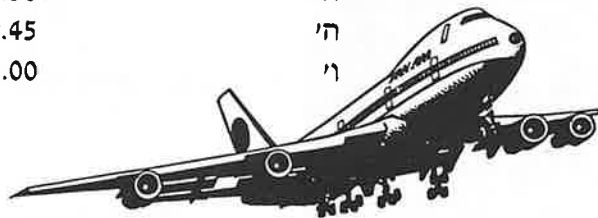
ורד אלפרן מאגף משאבי אנוש בסוכנות, אברהם אור ונציגי עתונות ארצית בקרו בערבה. הביקור נועד לקבלת מידע ישיר מראש המועצה והאחראים לעדוד הקליטה באזור ז'ק קנו ועמי שחם בנושא אפשרויות קליטתם של עולי רוסיה. מידע זה הועבר ופורסם בעתונות הארצית בשפה הרוסית ובתוכניות הרדיו המיועדות לעולים.

בפגישה סקר אילן אורן את מוקדי התעסוקה המידיים והעתידיים בערבה. בין היתר: עבודה חקלאית במשקים קיימים כשכירים לתקופת מעבר, מורים למוסיקה בקונסרבטוריון, עובדים בבית האריזה לתמרים ובעתיד במפעל לגידול אצות. בעית הדיור תבוא לידי פתרון בתקופה הקרובה עם בנייתן של יחידות הדיור המתוכננות במרכז ספיר ובמושבים.

טיסות המועצה האיזורית הערבה התיכונה

החל מ-01.12.90 ועד 1.3.91 יהיו מספר שינויים במערכת הטיסות

			שימו לב לשינויים		
נחיתה	המראה	יום	נחיתה	המראה	יום
בתל-אביב	ממרכז ספיר		במרכז ספיר	מתל-אביב	
08.30	07.30	א**	7.30	06.30	א**
08.30	07.30	א'	7.30	06.30	א'
17.15	16.15	א'	16.15	15.15	א'
20.45	19.45	ב'	15.30	14.30	ב'
08.30	07.30	ג'	07.30	06.30	ג'
17.30	16.30	ג'	16.30	15.30	ג'
08.00	07.00	ד'	07.00	06.00	ד'
17.30	16.30	ד'	16.30	15.30	ד'
08.30	07.30	ה'	07.30	06.30	ה'
20.45	19.45	ה'	15.30	14.30	ה'
14.00	13.00	ו'	13.00	12.00	ו'

בברכה
אבוטבול עמוס
אחראי טיסות הערבה

א' דרך באר-שבע
א** מטוס נוסף

2 ערבות

פ ר ו ט ו ק ו ל

מס' 215

נוכחים: ד. שגיא, מ. סילבר, ע. גולדשטיין, ע. אמבר, ש. אורן, א. מלמד, א. אורן.
משתתפים: ע. דשא, ז. קנו, א. שיקרגי.
מוזמנים: י. בן דוד, א. שיר, עוזי (גזבר חדש מושב חצבה).

סדר היום:

1. אישור פרוטוקולים
2. אישור תקציב המועצה לשנת 90/91.
3. רכז קליטה עליה אזורי.
4. הקמת מועצת נשים.
5. תקציב מוניציפלי מושב עין-יהב לשנת 90/91 89/90.
6. הסדר חובות אזוריים-מפעליים + ממוצעים + תמרים של מושב עידן כלפי האזור.
7. התפטרות עוז דשא מדירקטוריון החברה לפיתוח.
8. אישור תב"רים.
9. אינפורמציה.
10. מסיבת פרידה – פנחס מוסקו.
11. מילגות לתושבי האזור.

החלטות:

1. הוחלט לאשר פרוטוקול מס' 214.
2. הוחלט לאשר את תקציב המועצה לשנת 90/91 בהתאם להנחיות משרד הפנים ומסגרת התקציב שנקבעה ע"י משרד הפנים.
3. הוחלט לקלוט רכז אזורי לקליטת העליה, המועצה תפעל לגיוס תקציב למימון השכר, הרכב והפעולות של הרכז ממשרדי הממשלה השונים ומהסוכנות היהודית.
יתרת העלות תהיה מתקציב המועצה – יוכן תקציב עם מקורות ושימושים.
הוחלט לתת עדיפות לנושא ובאם לא ימצא תקציב ממקורות חיצוניים תממן המועצה מתקציבה ותביא הצעה לביטול פעולות אחרות במקומה.
4. הוחלט לתמוך בהקמת מועצת נשים על פי פניית היועצת למעמד האישה במשרד ראש הממשלה.
5. הוחלט לאשר את התקציבים המוניציפליים של מושב עין-יהב לשנת 89/90 90/91 כולל הטלה של 40% מהכלליות על התקציב המוניציפלי וללא הפעולות המשקיות המופיעות בתקציב הכלליות.
נספח לקיזוז שהוכן ע"י גזבר המועצה מאושר בזאת. סה"כ התקציב המוניציפלי למשפחה בשנת 89/90 יעמוד על 981 ש"ח לחודש ובשנת 90/91 על 862 ש"ח לחודש.
6. לאחר שהובהר לנוכחים ע"י נציג עידן ששיווק התמרים שבוצע השנה מחוץ לבית האריזה האזורי היה חריג ונבע מאיכות פרי ירודה ולאחר שהנהלת עידן הודיעה שתשלם את ההוצאות הקבועות לבית האריזה ואין בכוונתם לפרוש מהשותפות האזורית – הוחלט לראות פרשה זו כסגורה על דעת כל המושבים, הנהלת עידן בית אריזה לתמרים והוועדה החקלאית.
הוחלט לפנות במכתב בשם כל הישובים למוטקה קוסטרינסקי ולהודיע לו על ההחלטה ולבקשו להמשיך לטפל בהסדר חובות העבר על פי הצעת האזור שהוכנה ע"י סנפירי.
7. הוחלט לקבל את התפטרותו של עוז דשא גזבר המועצה מחברותו בדירקטוריון של החברה לפיתוח ובנין הערבה בע"מ – הוחלט לבחור תחתיו את זיק קנו מזכיר המועצה
8. הוחלט לאשר תב"ר מס' 313 ע"ס 107,000 ש"ח – פיתוח בית הספר.
314 ע"ס 85,000 ש"ח – כבישים פנימיים כבישי גישה.
9. נמסרה אינפורמציה על תוצאות משפט המים נגד עין-חצבה ונציב המים כמו כן על מצבה הכספי של המועצה והקשיים בתזרים המזומנים הנובע מחובות הסוכנות – (מו"פ) למועצה.
10. הוחלט לערוך מסיבת פרידה לפנחס מוסקו במסעדת עין יהב ולהזמין את כל הפעילים באזור בתקופת עבודתו. המושבים יעבירו למועצה את רשימת הפעילים בעבר.
11. הוחלט לבדוק את נושא המילגות לתושבים הלומדים מחוץ לאזור ולדון לאחר מכן מחדש לקראת שנת התקציב הבאה – זיק קנו מונה כאחראי לבדיקה.

רשם
אילן אורן
ראש המועצה

נוהל חל"כ - חרום

היערכות ותגובה להתקפות חל"כ - אספקת מים וצריכתם

12. ההנחיות לאזרח בביתו וועדי הבתים

12.A. בתקופת הרגיעה

12.A.1.

וועדי הבתים:

- יש לדאוג שמכלי המים על גגות הבתים יהיו סגורים עם מכסים מתאימים ויהיו בהם מים זורמים טריים תמיד.
- יש לדאוג שדלתות הכניסה לגגות תהיינה נעולות.
- יש לדאוג למיכל מים מתאים במקלט הבית עפ"י התקן עם סדור מתאים למילוי במים טריים.
- יש לוודא ולהתודע לאנשי הקשר בהג"א השכונתי.
- יש לשמור הנתונים ליצירת קשר טלפוני עם איש מחלקת המים העירוני.
- יש להצטייד ברדיו המופעל בסוללות לקליטת הודעות והוראות בנושאי המים.
- יש להצטייד ביריעות פוליאטילן לעטיפת המיכלים על הגג בכוננות להתקפת חל"כ.

12.A.2.

האזרח-הפרט בביתו:-

- יצטייד בכלים מתאימים לאגידת מים וציוד אחר:
- גיריקנים, מיכלי מים בקבוקי מים מינרליים, ושקיות מים.
- כוסות חד פעמיות ו"קשיות" עטופים.
- יריעות ניילון, פוליאטילן עבה.
- רדיו מופעל בסוללות לקליטת הודעות בנושאי צריכת המים.
- יוודא אופן יצירת קשר עם וועד הבית.

12.B. בהתרעה לכוננות חל"כ

וועד הבית:-

12.B.1.

- יעטוף מיכלי המים על הגג ביריעת פוליאטילן, יקשור היריעות שלא יתעופפו ברוח.
- ימלא במים טריים וראויים לשתייה במיכלים על הגג ובמקלט.
- ירענן הקשר הטלפוני עם מערך הג"א השכונתי.
- ירענן הקשר הטלפוני עם מחלקת המים העירונית.

12.B.2.

האזרח - הפרט בביתו:-

יבצע סדרת הפעולות כדלקמן:

- מילוי מיכלי מים (גיריקנים) עם פקק מתברג.
- עטיפת מיכלי מים ע"י שקיות פלסטיק.
- הכנת כמות מים מינימלית של 5 ליטר לנפש לכל יום או בהתאם להוראות הג"א שינתנו.
- הכנת מלאי כוסות וקשיות חד פעמיים באריזה הרמטית.
- הצטיידות ב"שקיות מים" כאשר יהיו כאלה.
- מילוי כלי קיבול ביתיים: אמבטיות, דליים, סירים וכד' לשימוש לצרכים סנטיריים בלבד וכיסויים ביריעות פלסטיק.

12.G. בזמן התקפת חל"כ ועד לטיהור האזור

הוראות כלליות:-

12.G.1.

- יש להאזין לרדיו להודעות והוראות כיצד לפעול בכלל ובנושאי המים בפרט.
- מים לצרכים אישיים - לשתייה ובישול - יש להשתמש אך ורק מכלים סגורים שהיו מאוכסנים בחדר אטום עם מים טהורים שהוכנו מראש.
- מים לצרכים חצוניים - לשטיפת הגוף, לשמוש ביתי וחצר ניתן להשתמש מהמים הזורמים בברזים.
- במקרים של צורך בשטיפת הגוף במים אלה - יש להזהר בהם בהרטבת המקומות הרגישות בגוף (עיניים, פה, אזניים וכו').
- בעת חלוף ענן חל"כ על האזור עלול להתפתח מצב שהמים במערכת האספקה יספגו כמויות חל"כ ברמה המסכנת את האדם גם לשימוש חצוני; במקרים אלה תהיינה הודעות מתאימות לצבור הנוגע בכריזה ברחובות ו/או ברדיו.

במקרים אלה - אין להשתמש כלל במים מהברזים אלא אך ורק במים מהכלים האטומים שהוכנו מראש לשתיה, וועד הבית יסגור את המנוף הראשי לבית במדת האפשר. בחלוף הסכנה - תהיה הודעה מתאימה לצבור הנוגע בדבר אולם עדיין אין להשתמש במים מהברזים עד שגורם מוסמך יודיע במפורש על היתר להשתמש במים; בשלב זה וועד הבית יפתח מחדש המנוף הראשי (אם סגר אותו קודם לכן).

האמור לגבי האדם יש ליישם גם לגבי בעלי החיים

2.ג.12. הוראות לבצוע פעולות - הפרט וועדי הבתים :-

- אין להשתמש במים ממקורות מים פתוחים: אגמים, מאגרים, מיקווי מים ומיכלים פתוחים.
- יש לרכז כל כלי אגירת המים לחדר פנימי עם מספר פתחים מינילי אטום עם סרטי הדבקה.
- יש לבדוק אטימות המיכלים וכיסויים.
- יש להודיע למפקדת הגי"א על כל חשד בזיהום חל"כ.

12.ד. הפעולות שינקטו לאחר טיהור האזור

- המשך שמירת אמצעי הזהירות ושתיה רק ממכלי המים המוגנים.
- פתיחת מגופים ושימוש במי הצנרת רק לאחר קבלת הודעה מגורם מוסמך שהמים נבדקו ואושרו לשימוש.
- מילוי מחדש של המיכלים.
- אין לשתות בשום מקרה ממאגרים ומיכלים פתוחים אלא רק לאחר קבלת הודעה מגורם מוסמך שהמים נבדקו ואושרו לשימוש.

12.ה. פעולות שינקטו עם מתן אות ארגעה באזור שהיה נגוע בחל"כ:

- בדיקת אמצעי המיגון, חידושם וחיזוקם.
- מילוי מחדש של כל מיכלי המים והתארגנות לחיי השיגרה.
- שימוש במקורות מים רק לפי אישור הגי"א ולאחר בדיקה.
- הכנת הציוד לפי ההנחיות שניתנו בפרק זה.
- חזרה על בצוע כל הפעולות הנדרשות בזמן רגיעה כמוגדר בסעיף 12.א. לעיל.

העיקר הבריאות

תזכורת:

שלומית הרמתי הפיזיותרפיסטית החלה לעבוד במועצה.
ימי עבודתה: יום ב' 7.00-14.00
יום ה' 7.00-14.00
פניות לשלומית אך ורק ע"י הרופא המטפל ואורטופד.
הטיפול בתשלום 25 ש"ח הגביה דרך המועצה, אחת לחודש. (כל מטופל יחתום אצל דבורה), לקביעת תור - לפנות לדבורה מזכירת המרפאה, טלפון: 581017 בשעות הבוקר.

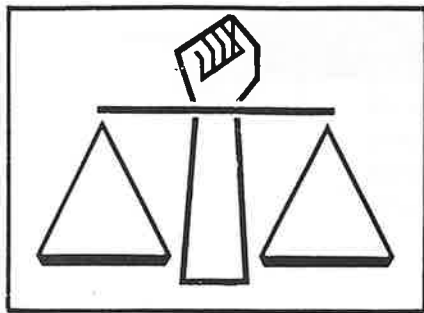
נוסג'ית שגיא

טל. 581184

אזור התעשייה - מרכז ספיר
(צמוד לבית אריזה לתמרים).

- * יצור עגלות - 6 מ' ו-5 מ' שלדה מחוזקת.
- * ארגז אחורי מתהפך לטרקטור (בריתום מהיר).
- * תיקון עגלות ישנות כולל החלפות צירים.
- * עגלות לפרחים
- * גלגלי בלון
- * מזלגות רגילים וכפולים
- * משולש לריתום מהיר
- * מתקן לחיטוי מתיל ברומיד
- * מנשאים בגדלים שונים
- * סככות אריזה בכל הגדלים

ומעכשיו סוכנות בלעדית בערבה
לגלגלי וילי מקס,
במחירים הזולים ביותר בערבה.

חוק ומשפט:

משפט עין חצבה - קידוח מים

ביה"ד לדחות את הערר לגבי מיקום הקדוח אך עם זאת הוא קבע מספר תנאים חשובים:

א. ביה"ד קיבל את טענות המועצה בדבר חתריגות הגדולות ממכסות המים של עין חצבה ואם כי הוא קבע שאין בכך כדי להשפיע על עצם מתן רשיון הקדיחה יש לכך השלכה על דרכי הפקוח על כמות השאיבה של עין חצבה מהבאר החדשה (שלפי התחיבות נציב המים בבית הדין לא תעלה על 400,000 מ"ק לשנה), ולפיכך החליט בית הדין לקבל את דרישת המועצה ולחייב את עין חצבה לגרום תוך שנה לכך שהקדוח החדש יחובר לרשת החשמל של חברת החשמל ובמידה והדבר לא יעשה תופסק השאיבה מהבאר.

3. כמו כן קבע ביה"ד שההחלטות של נציבות המים מתקבלות היום באופן ספוראדי ומצב זה הוא בלתי רצוי ולפיכך הטיל בית הדין על נציב המים להגיש תוך שנה לבית הדין קריטריונים לאיכויות המים בערבה ובונוסף לכך להגיש תוך שנה תכנית לתכנון כולל של משאבי המים באזור הערבה במסגרתו על נציב המים לשקול מחדש את כמויות המים המוקצבות לכל אחד מיישובי הערבה (ההדגשה שלי - ד.מ.).

ג. ביה"ד אף קבע שלאחר הגשת הקריטריונים והתכנון הכולל עשוי לחול שינוי במצב הקיים באזור.

5. חשוב להדגיש שעל פסק דינו של ביה"ד יש זכות ערעור לבית המשפט העליון ובא כוחה של עין חצבה הודיע במעמד מתן ההחלטה של בית הדין על כוונתו להגיש ערעור (אם כי הודעה כזאת כמובן אינה מחייבת אותו ויש לבדוק ולראות אם אכן יוגש ערעור כזה).

6. נראה לי שיש מספר נמוקים טובים להגשת ערעור גם מטעם המועצה ואנו שוקדים בימים אלה על הכנת כתב ערעור שיוגש לעיון לצורך קבלת החלטה סופית.

בכבוד רב,
יוסי אברהם ושות'
משרד עורכי דין
דוד מושביץ, עו"ד

הנדון: ערר קדוח 5/89 - מועצה אזורית ערבה נגד נציב המים ועין חצבה

ביום 1.11.90 נתן בית הדין לענייני מים את פסק הדין בערר שהגישה המועצה האזורית ערבה כנגד החלטת נציב המים לתת לעין חצבה את רשיון הקדיחה לבאר 14 א'.

הערר שהגישה המועצה נדחה בעקרו על ידי בית הדין אולם עם זאת קבע בית הדין מספר קביעות שיש להן השלכות רבות וחשובות לעתיד וכן התנה בית הדין את המשך הקדוח במספר תנאים כמפורט להלן.

ברצוני לתמצת את עקרי פסק הדין:

1. בית הדין קבע כי "על פני הדברים אם משוים את הקצבת המים לנפש בעין חצבה לעומת הקצבת המים לנפש ביישובי הערבה האחרים מתקבלת תמונה של הפליה בולטת לרעת האחרונים..." (ההדגשה שלי - ד.מ.).

— בנקודה זו קיבל למעשה ביה"ד את עמדת המועצה ולקביעה זו יש השלכות חשובות לעתיד.

2. עם זאת קבע בית הדין כי אין מקום להתיחס לאותה הפליה לרעה של יישובים בתחום המועצה בהקשר לרשיון הקדיחה של הבאר 14 א' שכן באר זו באה להחליף באר קיימת ולבית הדין לא נראה שבהקשר זה דוקא יש לדון במכלול הבעיה של מכסות המים באזור.

3. לגבי השאלה ההידרולוגית נמנע למעשה ביה"ד מקביעת עמדה בין חוות הדעת השונות שהוצגו בפניו והוא קובע כי: "יש פנים לכאן ולכאן לכל אחת מעמדות הצדדים ואם בחר נציב המים באחת מהן אין לאמר שהחלטתו אינה סבירה". דהיינו החלטת ביה"ד מבוססת על ההנמקה שהחלטת הנציב אינה בלתי סבירה לאור החומר שהיה בפניו ואין קביעה של בית הדין שעמדת המומחים של המועצה בדבר סכנת ההמלחה אינה נכונה.

4. לפיכך ובעקבות הקביעה שהחלטת הנציב לא היתה בלתי סבירה החליט **6 ערבות**

פלא-פון בערבה

נמסר ע"י מוטורולה תדיראן, תקשורת סולרית בע"מ, כי כיסוי אזור הערבה נמצא כבר בשלבי ביצוע. לפי תוכניות העבודה המשותפות לחברת בזק ולחברת תדיראן האתר הבא בו יופעל ציוד לכיסוי הכביש באזור יהיה במרכז ספיר. לפי הנתונים השלמת האתר והפעלתו צפוי בתחילת 1991. להזכירכם כיום ניתן לקיים קשר בקטעים רבים החל מפארן - באר מנוחה עד לנקודה בה הקשר רצוף עד לאילת.

דרושים

להקמת מערכת "עלון ערבות" דרושים כותבים (הורים, מורים, נוער וילדים) אשר מעוניינים לפרסם מאמרים, כתבות, שירים וכל דבר שיהיה בו עניין לתושבי האזור.

פרסומות...

זה נחוץ מקובל ועוזר לאיזון התקציב - פרסומות בעלון. (תשלום סמלי לתושבי האזור).

בדבר פרטים התקשרו לשלומית: טל. 581240

ועד תושבי ספיר

מרכז ספיר

הסביבה שלנו כתנאי בסיסי לחיי הקבע, לכן, יצירת חיי תרבות וחברה במרכז ספיר היא המטרה הראשונה. מוסיף שלמה קרמר:

בנושא בית הכנסת דעתי חלוקה, המבנה שנועד להיות שילוב של בית כנסת ומרכז פעילות לנוער איננו משמש כיום לפעילות הנוער כפי שחשבנו. יש צורך דחוף במועדון חברים ונוער ואולי גם חדר לועד הישוב!

— מה טיבו של הקשר בין אנשי מרכז ספיר וחקלאי המושבים? קשה, ישנה הרגשה כאילו המושבניקים רואים בנו נותני שירותים העוסקים בעבודות קלות לעומת אופי עבודתם. נכון שבמשך השנים נקשרים קשרים וההרגשה פוחתת אך... חבל, כי הרי כולנו באותו אזור ולכולנו חשובה איכות החיים, גם האנושית.

— מהי הבעיה הבווערת העומדת כיום על הפרק במרכז ספיר? כיום הנושא הבטחוני. ישנם ביישוב פועלים ערבים העובדים ולנים בתוך הישוב. מצב זה, בימינו, מצריך התייחסות בטחונית אחרת מכפי שהורגלנו. רבים מהתושבים חרדים ודורשים למצוא פתרון. אנו עוסקים בזאת בימים אלה.

כפי שהוזכר יש בעיה בתעסוקת בני הזוג. לא תמיד מבטיחה המועצה האזורית עבודה לשני בני הזוג. העלות בתשלומי חשמל, מים וארנונה גבוהים ואין הנחות משמעותיות למשפחות גדולות. האזור לא נחשב לאזור פתוח א+ דבר המייקר את העלויות, למשל: תשלום לגני חובה. כמו כל תושבי הערבה המרחק מחייב אחזקת רכב לקניות וסידורים מתוך לאזור דבר המגדיל את ההוצאות השוטפות של כל משפחה.

— ומה עם דיור?

כיום הדירות כולן בשכירות. בעבר דברו על מענק לרכישת הדירות כיום אין התושבים מעוניינים בכך. תחזוקת הבתים בבעלות עמידר אינה משביעה רצון זאת עקב התחלופה הגדולה של האוכלוסיה במשך השנים והבלאי המצטבר.

— איך מתנהלים חיי החברה בישוב? מספר בוזי: חשוב לנו לאחד את האנשים באירועים, לצאת לטיולים ולחגוג חגים ביחד. גם בית הכנסת הכניס מימד חדש בישוב. נערכות תפילות והוכנסה מעט מסורת והווי יהודי. לי נראה שהאוכלוסיה הרוצה לבנות עתידה כאן תראה את איכות החיים המיוחדת ואת

מרכז ספיר. לא מושב, לא כפר, אפילו לא מרכז קהילתי לפי הגדרת משרד הפנים, ישוב בחסות המועצה האזורית. איך מתמודד הישוב עם מצבו היחודי באזור?!

במרכז ספיר ועד תושבים שנבחר בבחירות דמוקרטיות בחסות משרד הפנים ל-4 שנים, בבחירות התמודדו שתי רשימות "למדבר" ו"תפנית".

חברי הועד הנבחר הם שלמה קרמר יו"ר ועד הישוב המטפל בענייני עמידר, יצחק בוזי אחראי לתרבות ונוער, שמעון מלול אחראי נוי וסביבה, אלי שדה — גזברות ודוד שגיא. פניתי לועד תושבי ספיר במטרה לשמוע על אופי עבודתם ותרומתם לאיכות החיים בישוב.

— ובכל זאת מה מעמדכם כיישוב?

איננו יכולים להחשב כמרכז קהילתי, לפי הגדרות משרד הפנים מרכז קהילתי מנהל מחלקת גזברות עצמאית כלומר גובה תשלומים עבור שירותים הניתנים לקהילה. בתנאים הקיימים במרכז ספיר אין בסיס כלכלי לתנאי זה. למעשה אנו מוקד איכלוס מעין מרכז הנותן שירותיו למושבי האזור. המועצה האזורית היא המעסיקה את התושבים לפי צרכי האזור ואף קולטת אנשים לישוב בהתאם לדרישות האזור (רופאים, נהגים, מורים, חוקרים וכד').

— כועד, מהו תפקידכם בישוב כמרכז ספיר?

הועד עובד בהתנדבות. למימון פעולותיו תקציב מוגבל הניתן ע"י המועצה, מלבד יצוג הישוב ברשויות המטרות הן בעיקר לשמור על איכות חיים סבירה בישוב. לבנות כל העת צביון יחודי לישוב לבנות חברת נוער פעילה, לנסות לאחד את קבוצות האוכלוסיה השונות ולעודד שייכות למקום ולסביבה. מבחינה כלכלית אנו מנסים למצוא מקורות תעסוקה, ביחוד לנשים שבני זוגם מועסק באזור. במישור אחר מקפידים על טפוח סביבה נקיה ושמים דגש גם על גננות ונוי צבורי בתוך הישוב.

— אילו בעיות כלכליות אופייניות לתושבים?

חנוכה

חנוכית ענק בכביש הערבה

מרוץ חלפיד - בייס יסודי

תצוגת חנוכיות - חוג קרמיקה במתנ"ס בהדרכת מרים אורן

מרוץ חלפיד - בייס תיכון

יאיר גוראון ז"ל

דברים לזכרו רשם: רפי דיין, רכז מו"פ ערבה

יאיר – כל מי שהכירו מקרוב, לא יכול היה להתעלם מהכושר הטבעי להחליט מהר, לברור בין התפל לעיקר ולהסתכל תמיד, צעד אחד קדימה.

הכרתיו בעבודה משותפת קצת למעלה מארבע שנים. גיליתי אדם שהשקיע את כל כולו בעבודה. פעמים רבות מצאתיו בבית-דגן מעבר לשעות העבודה המקובלות, שוקד על תוכניות העבודה. תכונה זו נדמה לי הדביקה את כל הסובבים אותו, כי אי אפשר היה אחרת. מבחינתי, תקופת העבודה המשותפת עם יאיר היתה פוריה בתחום המחקר והפיתוח החקלאי. אני יודע, כי פרוייקטים רבים לא היו יוצאים אל הפועל לולא תמיכתו ועידודו של יאיר. יאיר ראה כאן בנגב ובערבה מקום בעל סדר עדיפות גבוה ולכן השקיע זמן ומרץ רב לפיתוח האיזור. הוא גם מצא כאן חברים ושמה לשהות במחיצתם אף מחוץ לשעות העבודה. אני חייב לציין, שנהייתי מאוד לחיות שותף לפועלו ולדרך עבודתו, בכל הקשור להקמת הפרוייקטים השונים בערבה. די אם נזכיר מעט מהנעשה כאן בחמש השנים האחרונות – תחנת ניסיונות חדשה בכיכר סדום – דבר שלא העזתי לחלום עליו לפני 5 שנים, תחנת ניסיונות חדשה במושב חצבה, אימוץ מפעל האצות בעין-יהב, פיתוח ענף החממות בערבה, הקמת חממה לימודית בבי"ס האיזורי "שיטים" במרכז ספיר ועוד.

חותמו ופועלו ניכרים בכל צעד ושעל בפעולות המחקר והפיתוח החקלאי בערבה, מרכז הכובד בעבודתו של יאיר בערבה, הופנה לטיפול בגידולים הקיימים בכיוון של העמקת הידע בהם, הכנסת שיפורים אגרוטכניים, השקעות בטיפוח זנים חדשים והכוונה של גידולים אלו לייצוא ליצירת תשתית אפשרית של קליטת משפחות נוספות לערבה. יחד עם זאת, הקדיש מאמצים רבים לבדיקה של נושאים חדשים בתחום הביוטכנולוגיה וגידולי מים כגון אצות ודגים, נושאים אשר בהם הסיכון רב וההצלחה איננה מובטחת, יאיר האמין בכל ליבו בהצלחתו של הפרוייקט הביוטכנולוגי לייצור תומרי טבע מאצות, ופעל לפיתוח הענף, אשר בימים אלו קורם עור וגידים ואת זאת לא זכה יאיר לראות.

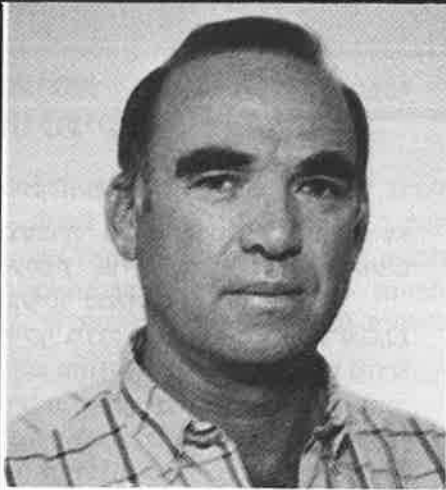
בשנתיים האחרונות, כאשר התברר הצורך ההכרחי להקמת תחנת ניסיונות מרכזית לערבה, אשר תעסוק בגידולי חממות, פעל יאיר לגיוס כספים ותרם רבות לתיכנון הקמת התחנה, זאת למרות לחצים כבדים מצד גורמים שונים להניאו מלהקים תחנה זו. יאיר הספיק לראות את שלביה הראשונים של הקמת התחנה, אך לראותה בפעילות מלאה לא זכה, את הזרעים הראשונים הללו של פעילותו חובה עלינו לטפח, לזכרו, ולטובת המשך פעילות המחקר והפיתוח החקלאי בערבה, שהיא תרומה לחקלאי האיזור ולרווחתם, כמובן למען הגדלת ההתיישבות בערבה.

יש לי תחושה שנסתיימה תקופה. תקופה שהיתה רבת פעילות וטובה עבורינו, עבור חקלאי הערבה ובזכותו של יאיר. אבד לנו מנהל, אשר קשה יהיה להיכנס ל"נעליו" ולהמשיך לדבוק באותה תנופה, שכל כך איפיינה אותו. אני תקוה, כי נדע כולנו להמשיך בדרך זו ולהתמיד בעבודה הקשה, כדרכו של יאיר.

יאיר גוראון

מערכת המחקר החקלאי בישראל איבדה ללא ספק את אחד הטובים – אם לא הטוב ביותר – שבמנהליה. ביאיר היה צרוף נדיר של כושר ניהול, פתיחות, יושר אינטלקטואלי ואמינות אינסופית.

כמנהל מו"פ ערבה פעל לפיתוח ולקידום המחקר החקלאי בערבה. הוא לא הסתפק בפיתוח ובביסוס החקלאות הקונבנציונלית הקיימת בערבה, אלא חיפש ומצא נושאי מחקר חדשניים, בעלי סיכון גבוה, שהאמין כי פיתוחם יביא להגברת אמצעי הייצור למען תושבי הערבה. מעטים הם היכולים לגלות פתיחות כזו, לעיתים תוך סיכון מסוים, ופותחים את שערי המחקר לנושאים שבדרך הרגילה לא ניתן לבדוקם. ואכן, חוקרים ממוסדות שונים פנו אליו אף בנושאים שאינם קשורים ישירות לערבה, כי ידעו שאין אחר במערכת המחקר החקלאי שיתן את ההזדמנות. לחוקרים היתה כתובת. בימים אלו של שבר בחקלאות הישראלית, בימים של אובדן דרך במחקר החקלאי ידעו שיש כתובת אחת, שבה ינסו תמיד להקשיב, לבדוק ולעזור. שם פתוחים לשמוע על נושאים חדשים, לבחון רעיונות ולנסות ליישם. ללא קטנוניות

וחשבונות מוסדיים צרים, ידע תמיד יאיר להתרומם מעל לפרטים הקטנים ולראות את העיקר.

הוא הכיר בצורך להכניס חוקרים צעירים למערכת המחקר החקלאי, קלט בחושי המחוודדים את הטובים שבהם ודאג לטפח אותם. הוא הבין שאין לחקלאות עתיד ללא הזרמת דם צעיר ותוסס.

כמנהל קמ"ח היתה דאגתו העיקרית לשמירת הרמה המדעית. בשנים האחרונות היה מודאג מנסיגה ברמת המחקר וחיפש כל דרך לשמור על האיכות. כמנהל חשב שתפקידו לא להפריע למחקר ולסייע כמיטב יכולתו, וכך פעל. לא רבים הם המנהלים שכך מבינים את תפקידם וכך פועלים. בשנים האחרונות הקים את מפעל המלגות לפוסט-דוקטורנטים, במחשבה לתמוך בחוקרים צעירים ולדאוג כי ישתלמו במחקרים במקומות הטובים בעולם.

הכרותו את המימסד החקלאי האמריקאי היתה בלתי אמצעית. הודות לפתיחותו ולגישתו הבלתי מתנשאת בזכות הבנתו את המנטליות האמריקאית רכש לו חברים רבים מהמימסד החקלאי האמריקאי בכל הרמות, דבר שתרים רבות לקידומה של קמ"ח. קשרים אלו הם הבסיס האיתן של קשרי ישראל-ארה"ב בחקלאות, שעל חשיבותם את צורך להרחיב.

עדיין מוקדם מידי להעריך במלואה את תרומתו האמיתית של יאיר.

כולנו תקוה, כי ראשי המחקר החקלאי ידעו להמשיך את אשר יאיר בנה בעמל רב בעיקר בערבה. תהיה בכך הגשמת צוואתו.

פרופ' שושנה ארד

המכונים למחקר שימושי,

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

פעילות מו"פ ערבה בענף הדלועיים

לחקלאים שלום,

בחוברת זו, מתפרסם מאמר בנושא פעילות מו"פ ערבה בענף הדלועיים ובעיקר במלונים חממה.

היקף גידול המלונים בערבה כ-10,000 דונם מתוך ס"ך של 20,000 דונם גידולי ירקות. היקף נכבד זה מחייב אותנו, כמו"פ לפעול לשמירת ענף זה, לפיתרון בעיות הצצות לעיתים ולשקוד על פיתוח לעתיד.

פעילות שהוחלט עליה בהנהלת המו"פ היא כניסה לטיפוח זנים ספציפי לאזור הערבה. לצורך זה נרתמו חוקרים ומטפחים מחוות נווה-יער לטיפוח זנים חדשים, בפעילות זו התחלנו כבר בשנה זו. המקשרת עם קבוצת הטיפוח וכאחראית לנושאי המחקר במלונים בערבה מונתה רבקה אופנבך ממו"פ ערבה.

רפי דיין
רכז מו"פ ערבה

פעילות מו"פ ערבה - בענף המלונים

הרחבת היקף המלונים במנהרות עבירות ובתי צמיחה קלים הביאה את מו"פ ערבה לרכז מאמץ מחקרי. טפוח:

מתבצעת עבודת טפוח של צוות החוקרים בתחנת הנסיונות בנווה יער, במטרה לטפח מלון לבתי צמיחה בערבה (בהדלייה) בעונות החורף והסתיו.

שנת הטיפוח הראשונה מתבצעת בנווה יער, ובשנה הבאה תבצע עיקר עבודת הטיפוח בתחנות הנסיונות של מו"פ ערבה.

השנה נבחנו הזנים הקיימים מטפוס גליה בשטח פתוח, בסתיו, בתחנת נסיונות בעין תמר וביטבתה. הזנים שנבחנו היו גליה, ערבה C-8, גלית, קליה, גלאור ופטר.

בנוסף נערכה תצפית זנים מטפוס גליה אצל מטפחים שונים בארץ ובח"ל. כן, נבחנו זנים מטפוח שונה מה"גליה", זני קנטילופ (אמריקאיים) בעלי ציפה פנימית כתומה ורשת חיצונית צפופה. זני שרנטה (צרפתיים) בעלי ציפה כתומה. זן זה פודה מחירים מאוד אטרקטיביים בצרפת בעונת הסתיו.

זנים אלו וכן זנים יפניים נבחנו בבתי צמיחה בהדלייה בתחנות הנסיונות בעין

10 ערבות

תמר וביגדרון.

בכל הזנים נעשית בדיקת איכות פרי ובה נעשית סימולציה להובלה בים ובדיקת פרמטרים שונים לטעם. בדיקת האיכות נעשית ע"י רמי גולן.

העשרת מלונים בגז - CO2 (פד"ח - פחמן דו-חמצני)

בארצות רבות, מקובלת שיטת העשרת חממות בגז CO2. הכפלת ריכוז הפד"ח ושילושו בהשוואה לרמה באטמוספירה הביאה להבכרת והכפלת יבולי המלונים. העשרה נעשתה באמצעות יישום גז CO2 דחוס במלונים. בתחנת הנסיונות בחצבה נבחנו שיטות העשרה שונות: שיטה אחת בה בית הצמיחה הועשר בפד"ח בשעות הבוקר ואח"כ בלבד והשיטה השנייה בה נעשתה העשרה גם בשעות היום ע"י מחזורים סגורים של העשרה ואנורור בית הצמיחה - שיטת הפעילות.

שיטות אלו נבחנו בגידול שרוע ובגידול מודלה. וכתוצאה התקבלה תוספת יבול גבוהה ביותר בהעשרת הפעילות. ההנחה היא כי גז הפד"ח משפר את מאזן המוטמעים בצמח וע"י כך מפחית את תופעת הפלת חנטיים לאחר חנטת הפרי הראשון.

בנוסף, התקבל פרי גדול יותר. בעיקר בגל השני והוקדם הקטיף בשבועיים. עדיין מוקדם ליישם את השיטה אצל חקלאים בעיקר בגלל ההשקעה הכבדה בתשתית הכרוכה ביישומה. השנה מתוכננת תצפית בתחנת הנסיונות "גדרון" בשיטת יישום זולה יותר, שמוש בפד"ח משריפת גז בישול, בשיטת הפעילות.

האבקת דבורים במלונים

בשנה שחלפה התעוררו בעיות רבות בהאבקת מלונים. הקדמת עונת השתילה והמעבר לגידול מלונים בבתי צמיחה יצרו תנאים חדשים ובעיות חדשות שחלקן בפעילות הדבורים להאבקה. קיים מעט מאוד ידע בנושא ולכן מתבצעת השנה עבודת מחקר גדולה בראשותו של פרופ' ד. איזיקוביץ מאוניברסיטת ת"א במטרה לשפר את היבול ואיכות המלונים. במחקר זה יבדקו הנושאים הבאים:

1 | תכונות הפרחים בבית הצמיחה:

(1) הפנולוגיה של פרח המלון.

(2) הפרשת צוף בפרחים.

(3) פתיחת מאבקי הפרחים.

(4) עבודת מעבדה בנושאי פתיחת

אבקים ונביטת אבקה.

II התנהגות המאביקים בבית הצמיחה (הדבורים):

(1) אבדן עמלות בתהליך העברת הכוורת מהצפון לערבה.

(2) פעולת עמלות השדה בערבה בהשוואה לפעולתן במרכז הארץ.

(3) תגמול פרחי המלון והשפעתו על פעילות עמלות השדה.

(4) הקשר בין עמלות השדה (מחוץ לכוורת) לבין גורמי הסביבה בחממה.

III השפעת יריעות הפלסטיק השונות, כגורמי מעבירי אור, על מבנה הפרח ויכולת הדבורים לזהות מקורות מזון ולחזור לכוורת.

נושא מחקרי אחר שיבדק ע"י קבוצת הטיפוח של מכוורת צריפין והמדריך הארצי לדבורים חיים אפרת, היא דבורה חדשה - קווקזית. דבורה זו שהוכנסה לארץ לפני 3 שנים עמידה לתנאי קור בהשוואה לדבורה המקובלת (האיטלקית).

כן יבדקו השינויים העונתיים באוכלוסיה, בכמות המזון, הוולד הפתוח והחתום (מדד לחוזק הכוורת) ופעולות הכוורת בשני הגזעים, כשאוכלוסיות הכוורת יהיו בקבוצות של 6, 8 ו-10 חלות מיושבות לכוורת.

(6) חלות הן הרמה הסטנדרטית של כוורת. שני המחקרים יתבצעו בעין יב במשקם של שמונה חקלאים.

נושאים נוספים נבדקים בתחנות הנסיונות:

* סוגים שונים של מצעים מנותקים, שיטות חיטוי ודרכים לשימוש חוזר במצעים.

* תופעת הצהבת העלים, בסתיו ובאביב. הנושא נלמד מהיבטים שונים: הגנת הצומח, טפולי רסוס והשריית זרעים בחומרי צמיחה מונעי הזדקנות. טפול המים במגנטים, הרכבות של מלון על דלעת.

* הדברה משולבת, כימית וביולוגית למניעת התמוטטות מילונים שמוש בפטריה טריכודרמה, חיטוי סולרי והקטנת כמויות השמוש במתיל ברומיד.

כתבה: רבקה אופנבך

ביה"ס הקהילתי "שיטים"

בית ספר "שיטים" פועל השנה לקדם את רעיון בית הספר הקהילתי. במסגרת זו פועלות מספר ועדות המגבשות תוכניות עבודה לעתיד תוך סיכום פעולות השנה שעברה. כן הוחל בהקמתה של מועצה צבורית שנציגיה יפעלו לחיזוק מעמדו של בית הספר בקהילה.

הנה לקט מהמלצות הועדות:

צוות חינוך סביבתי — ממליץ לגוון את מסלולי הטיולים, לערוך השתלמויות למורים בחינוך סביבתי, לדאוג להחלפה קבועה של מורות ולערבן בהכנת הסיורים. כן, יש להפעיל את מלווי הטיולים בשטח ולמצא בכל כיתה אנשי קשר אשר ידאגו למלווים מכל ישוב.

בועדה: דנה עבדי, שולה שחם, רחל יונש, שולי אבירן, שמוליק רבין, בתיה קורין קובי שרון, מימי רון, הני אמודאי, חני שרון, אלי שדה.

ועדת ספורט: הועדה הביאה מספר הצעות להמשך הפעילות בבי"ס: לערוך ימי ספורט כולל יום "רטוב" בבריכת השחיה במרכז ספיר. להפעיל משחקי מורים ותלמידים. לקיים טורנירים בכדורגל, כדורסל ופינג-פונג. לערוך חידון ידע בהפסקות בנושא ספורט, האחראי עלי לובינגר. לארגן הפסקות פעילות עם ציוד ספורט ונופש. וכן, ריקודי עם בכל יום ד' עם עדנה תומר. בועדה: בנצי, חני שרון והתלמידים: אביעוז כהן, ארז ליכטנשטיין, רינת

לערוך סקר (באמצעות דפים) ובו יוכל לכתוב כל אחד מן ההורים באילו תחומים הוא מוכן לתרום ולהפעיל את הכיתה — בשעת חברה. לעודד הורים ליוזמות ומעורבות: חגים, ימי הולדת.

שם-טוב, מילי בלוס, שובל שירין, עלי לובינגר, ועומר סלויין.
ועדת שיתוף פעולה הורים-מורים: עיקר פעולתה בהפעלת הורים בתכנון וביצוע משותף של יוזמות. דרכים לפעולה:

מבצעים ופעילויות בית ספריות. תכנון טיולי-משפחות, הרצאות העשרה של הורים וילדים.

לארגן סדנאות להורים ע"י המורים ולדאוג לקשר בין מורים מקצועיים, מחנכים, הורים ותלמידים.

בשם הועדה: זהבה לחוביצר, ברכה בן-יעקב לאה סייג.

ועדת רפורטואר: הוחלט שהנושא השנתי יהיה קליטה ועליה. פעילות העשרה תהיה סביב נושא הקולנוע. הוחלט לשתף הורים מתוך הועדה בארוח האומנים וכצוותי משימה לפעילויות במשך השנה.

בשם הועדה: יאירה ספיר

בנוסף לפעולות הועדות מפעיל ביה"ס תוכנית העשרה באומנויות לכתות ה', ו' בהשתתפותם של חיים בן-יקר מוסיקה, מיכל אגר — דרמה ודנה עבדי — אומנויות. פרויקט נוסף להעשרת ילדים מוכשרים משלב בתוכנית הלימודים לימודי מחשבים — ע"י ענת לזר, העשרה בגיאוגרפיה טרייסי גרוס-קפלן ואומנות — דנה עבדי. פרויקט זה מתקיים זו השנה השניה וזכה להדים חיוביים מאוד בקרב ההורים.

חממה לימודית ביה"ס האזורי שיטים

ביולוגיים הנלמדים בכתה ולחלופין לימוד והבנה ברמה ביולוגית של טיפולים ותהליכים הנעשים בשטחי החקלאות במשקים.

בעזרת מדריכי מו"פ ערבה אנחנו מקווים ללמוד וללמד נושאים האופייניים לגידולי הערבה תוך כדי שילוב נושאים אגרוטכניים: מיחשוב ובקרה, בקרת אקלים בחממה, שיטות הדלייה, אפשרויות הארה וכו'.

אנחנו גם מקווים לעניין את ההורים ולקרוב אותם לביה"ס ולנעשה בו דרך עבודתם של התלמידים. וכן אנו מקווים שתלמידים המשתתפים בעבודת החממה יבחרו באחד מתחומי החקלאות בנושא לימודי מורחב".

מוסיף גיליאן: "השכלולים הרבים בחממה הלימודית מאפשרים גם הגשת עבודות בתחום המחשבים, הנתונים הממוחשבים יכולים לספק בסיס מצוין לעבודות אלו ואף ישנה אפשרות להדפיסן במעבד תמלילים".

כיצד משתלבים התלמידים בפרוייקט החממה מסבירה מרים שדה: "תוכנית הלימודים במדעי החיים והחקלאות משלבת עבודה מעשית בחממה ומחוץ לחממה. לכל כיתה תוכנית עבודה משלה. תלמידי כיתות ז' עוסקים בנושא מועדי פריחה ושינוי מועדי הפריחה, כאשר הם מגדלים צמחים הפורחים במועדים שונים במנהרה ללא תאורה – כבקה ומשוויים מועדי פריחה של אותם צמחים במנהרה מוארת. התלמידים מכינים את הערוגות, שותלים זרעים או טומנים בהתאמה ומטפלים באופן אישי בערוגות. הם מבצעים מעקב על ההתפתחות של הצמח כאשר הם משלבים מדידות וספירות, רישומים בטבלאות וגרפים ותוך כדי כך לומדים על מחזור החיים של הצמח.

תלמידי כיתות ח': לומדים על ריבוי צמחים, מגדלים יחורים בעציצים כל זאת בחממה הקטנה.

תלמידי כיתות ט': מגדלים צמחים המשמשים למקורות מזון על פי התוכנית "מלחמה ברעב". בעבודתם הם משווים גידול בערוגות מדושנות ולא מדושנות, מקיימים תצפיות על מזיקים, לומדים לזהות מזיקים ושיטות הדברה. כיתות י': משתלבים בתוכנית כהכנה לפרוייקט חקלאי במסגרת בחינות הבגרות. השנה כאמור עוסקים בפרחים – תצפיות וזנים שונים של עגבניות. המחקר נעשה בשילוב עם מדריכי מו"פ, המשלבים הרצאות והדרכות עם העבודה המעשית ולכך חשיבות רבה".

מיועדת לפרוייקטים אישיים וכיתתיים של התלמידים בחטיבת הביניים. גם החממה הקטנה מחוברת למחשב המשוכלל ובה בקרת אקלים, השקייה ודישון. כן משולבות מספר מנהרות פשוטות יותר שבהן עובדים התלמידים באופן אישי".

מהן המטרות החינוכיות בפרוייקט החממה הלימודית?

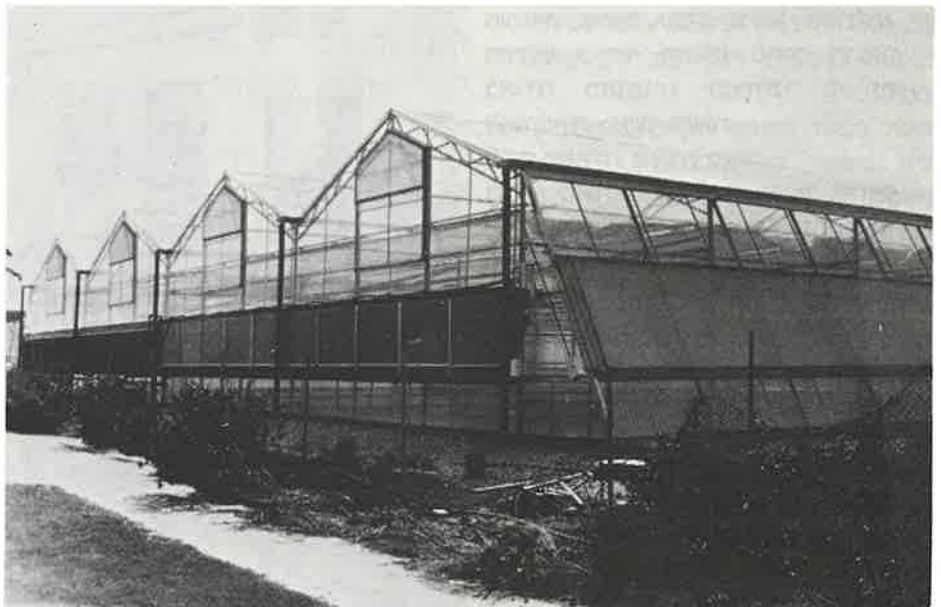
סביר להניח כי קיימות מספר גישות לשאלה זו. את דעתה בנושא מסכמת אורית קחוון: "המטרה העיקרית לדעתי היא ביצוע עבודת מחקר עצמאית וכתיבת עבודה מדעית. תחום החקלאות הוא תחום שאנחנו מקווים קרוב לליבם של רוב התלמידים. כך מתאפשר לנו לשלב עבודות יישום של נושאים

עידן החממות הגיע גם לבית הספר. בעזרת מו"פ ערבה הוקמה בחצר בית הספר חממת שנות האלפיים.

החממה משתרעת על כ-2/3 דונם ובנויה במבנה קשיח (פוליקרבונט). בחממה בקרת השקייה, דישון ואקלים מלאה וממוחשבת כשכל הנתונים זורמים ללוח בקרה מרכזי. לוח זה קשור גם לתחנה המטאורולוגית המספקת נתוני טמפרטורה, לחות, קרינה וכיווני הרוח כל העת.

תכנון החממה נעשה בעזרתם של רפי דיין, אלי אורן ושמעון עובדיה, על הפיקוח וההפעלה השוטפת ממונה גיליאן הראל (ממרכז ספיר).

תוכנית העבודה לשנה זו נעשתה בהדרכת מדריכי המו"פ רבקה אופנבך ויורם צביאלי אליהם הצטרפו בשלב מוקדם גם צוות בית הספר שמעון עובדיה, גיליאן הראל, אורית קחוון ומרים שדה. באופן עקרוני הוחלט על עריכת תוכנית עבודה נפרדת לכל שנה. מספר גיליאן: "השנה מחולקת החממה לשני חלקים נפרדים גידולי תרציות ועגבניות. הנושא המרכזי בתרציות הוא מועד וזמן הארה שונה כמשפיע על מבנה הצמח. בעגבניות, אנו עושים נסיונות בזנים שנוסו בתחנת הנסיונות בחצבה ומשוויים מועדי נייעור והניטה, אורך חיי הפרח, איכות הפרי, מזיקים, דישון והשקייה. בנוסף לחממה הגדולה ישנה חממה קטנה שהיא אב טיפוס של החממה הלימודית. חממה זו

12 ערבות

חינוך: סקר הורים

בתחילת שנת הלימודים הנוכחית נערך סקר הורים במושב עין-יהב. נושא הסקר: יום לימודים ארוך בעד ונגד. השאלה המרכזית שנשאלה היתה האם יש מקום לעבור ליום לימודים ארוך באזורנו? היום לאחר כמחצית השנה אנו מעיינים בסקר ותוצאותיו בכדי לבדוק האם השערותיהם של ההורים נכונות והאם הדעות שהובעו אכן התאמתו. לפניכם הסקר, אשמח מאוד לקבל תגובותיכם בנושא זה המעסיק את כולנו.

יתרונות:

- * ביום לימודים ארוך אין הרבה יתרונות – אך בסוף שבוע ארוך – יש!
- * סוף שבוע ארוך (מתי יש זמן לנצל אותו?)
- * אם הכוונה להוסיף שעורים על מנת להעשיר את תוכנית הלימודים אז בחורף זה אפשרי.
- * ישנם מספר יתרונות ליום לימודים ארוך במקומות בהן נמצאת אוכלוסייה הנאלצת להאריך את יום העבודה שלה כאשר אין לה פתרונות של תעסוקה עבור הילדים והנוער שלה.
- * העשרה נוספת.
- * במקרה וכן יש לארגן מסעדה מסודרת לנוחות התלמידים.
- * כדי שיום לימודים ארוך יהיה חיובי יש צורך לאזן את תוכנית הלימודים מבחינת המקצועות הכבדים והקלים.

חסרונות:

כללי:

- * אחרי 6 שעות לימודים מתעייפים ומאבדים את הסבלנות.
- * שהות ארוכה של התלמיד בבית הספר תביא לעייפות, חוסר ריכוז. עד היום לא נראה לי שהילדים כל-כך אוהבים את ביה"ס שיום לימודים ארוך ישנה גישה זו – להיפך, הוא רק יחריף את היחס השלילי של התלמיד לביה"ס.
- * אני נגד יום לימודים ארוך לילדי ביה"ס היסודי מפני שילדים קטנים לא מסוגלים לקלוט חומר כל-כך הרבה שעות, אלא אם יהיו להם חוגי העשרה בשעות אלו. לגבי התיכון – אפשר לחשוב.
- * יום לימודים ארוך הוא יום מפרך ובסיומו כבר קשה קליטת החומר הלימודי, בעיקר בביה"ס היסודי. אם השינויים בשיטת הלימודים, כפי שהוצעה בשיחות ובדפים, מחייבת יום לימודים ארוך זה סיפור שונה, אך לעצם השינוי של יום לימודים ארוך אני מתנגדת ונראה לי שהמטרה בו היא רק רווח של יום חופשי בשבוע ולא רווח לימודי, שהוא בעצם המטרה בהליכה לבי"ס.
- * אין ארוחת צהריים חמה.
- * מצב של רעב מתמשך מ-7.00-15.30 (לעיתים).
- * חוסר זמן לחוגים ופעילויות תנועה ונוער.
- * פגיעה בשעות הפנאי, שלעיתים מביאות תועלת לילד יותר מביה"ס: תנועה, טלוויזיה, קריאה, משחק. כל השעות הפנויות שעד כה התחלקו על פני ששה ימים ירוכזו ביום אחד וניצולם יהיה בלתי יעיל לחלוטין.
- * פגיעה במרקם המשפחתי.
- * ארוחת הצהריים המשפחתית מתפרקת.
- * אני בעד 3 שעות לימודים. יספק גם את הילדים וגם את ההורים...

בעיות הקשורות לאזור והרגלי החיים שלנו:

- * חוסר מתיש בקיץ – לא מתאים למזג האוויר באזור.
- * האזור החם מצריך בחלק ניכר מהשנה הפסקת צהריים ארוכה, וביום חינוך ארוך דווקא בשעות "הלא נכונות" תהיה לילדים פעילות.
- * לא מתאים מבחינת צורת החיים והרגלי העבודה באזור.
- * אי השתלבות בעזרה למשפחה החקלאית שזו אחת מאמות החיים והחינוך בחיינו. היתרון שלה ביצירת קשר בלתי אמצעי עם ההורים והסביבה, עצמאות מגיל צעיר ולקייח אתריות. ללא ספק עומד מול כל שעת לימוד.
- * באזור כמו שלנו החוסר יכביד מאוד על הילדים. כמו כן זה יפגע ביתר הפעילויות שלהם (כמו חברת ילדים, חוגים וכו'). היום החופשי הנוסף לא יתן הרבה יתרונות, לעומת זאת יתכן שהרבה ילדים יסתובבו "סתם" כשההורים עובדים (כידוע, בחקלאות עובדים 6 וגם 7 ימים בשבוע!).
- * יום לימודים ארוך נועד בדיכ לשכירים ורוב הציבור באזורנו אינו כזה.

בעיות הקשורות לבית הספר:

- * בית ספרנו אינו יכול לעמוד בלוח שעות המונהג בכל הארץ, כיצד יעמוד ביום לימודים ארוך?
- * יום לימודים ארוך ייקר את המערכת, שכן הוא יצריך התארגנות להזנת תלמידים, ו/או מדריכים לחינוך הבלתי פורמלי. עד כה נוצל כח זה מהמאגר של המתנ"ס והתחלק בין מבוגרים וילדים.
- * איני מאמינה שיש לביה"ס את המשאבים הנחוצים להעסקת הילדים ביום לימודים ארוך ולכן אין טעם שישהו בביה"ס.
- * המבנה האירגוני של ביה"ס אינו מתאים.
- * המבנה הפיסי אינו מתאים.
- * המורים עייפים גם לאחר יום לימודים רגיל...
- * בעיתיות נושאי וחומר הלימוד הנוסף.

ולסיכום...

- * מה היה רע עד היום?
- ארוחת צהריים בזמן!
- מנוחה בזמן!
- משחקים בזמן!
- למה לשנות ולשגע את כולם?!

מתוך עלון "בעינינו" – עלון עין יחב מס' 109.

חוג נוער אזורי רשות שמורות הטבע

1-2.3.91 דרך הבשמים, מואה, קצרה, נקרות, מכתש רמון, מעלה נוה, מרזבה.
22.3.91 ניווט חוליות ובדד, יום ולילה.
16.4.91 סיור רכוב נחל אמציה, נאות הכיכר, מכתש קטן, גבי צין, עוקף סדום.
9.5.91 תרגיל חולות וכן, טיול סיכום: עין גדי ומדבר יהודה. במהלך השנה ישולבו 3-4 ימים לעבודות בשמורות טבע באזור.

מנחם עבדי

– מסלול משולב רגלי ורכוב נחל אשבורן, רמת צבירה, הארובה ונקרות.
– לימוד יסודות הניווט.
– יסודות הגאולוגיה תאוריה.
– סיור רכוב להכרת השטח: עין צין, מעלה עקרבים, מישור ימין, אורון, הר צין.
– ניווט תאוריה.
בהמשך שנת הפעילות מתוכננות הפעילויות הבאות:
30.1.91 מבצע שבוע שמירת הטבע בשיתוף בית ספר שיטים.
2.2.91 מסלול רגלי הר כפה, נחל רעים, נחל זעף.
15.2.91 בוטניקה, עונת הפריחה עם מימי רון.

חוג נוער ערבה הוקם בשנת 1983 על מנת להגביר את מודעות שמירת הטבע באזור ולקרוב את בני הנוער לנושא תוך מגמה לשלב בלימודיהם עבודות גמר וביוטופים בנושאים מקומיים.

השנה יתחיל החוג בפעילות מחזור מספר 4 והוא מונה 12 בני נוער מכיתות י"א-י"ב מבית ספר תיכון שיטים. החוג הינו ללא תשלום ומאורגן ע"י רשות שמורות הטבע בסיוע בית ספר שדה חצבה והמועצה האזורית ערבה. תכנית החוג מבוססת על הכרת השטח ובעיותיו, ניווט ברגל וברכב, לימוד כללי בנושאי גאולוגיה, בוטניקה וזואולוגיה. עד כה נערכו הפעילויות הבאות:

קניונית „לב-רון“

נינט - מרכז ספיר

טלפון 581356

מתנות *

משחקים *

צרכי משרד *

רהיטים *

פתוח : יום א', ב', ג' 09.00-13.00

17.00-19.00

יום ד', ה' 09.00-13.00

יום ו' 09.00-12.00

להתראות !

חסר משהו בערבה חסרה פינת חי – פינת חמד

הסוסים ונהנים. ומבחינה רפואית, החיות מבוטחות בבטוח רפואי מיוחד הנקרא "החקלאית" ונמצאות בפקוח וטרינרי שוטף של הוטרינר האזורי הגר בקיבוץ לוטן.

הוטרינר מגיע בכל עת שיש צורך בכך ואף מחסן באופן מסודר את כל החיות. * מהי אותה שאיפה לעתיד?

שנים רבות שאפתי להקים פינת חי ולהפעיל בה את ילדי בית הספר, הגנים וכלל התושבים. כיום שאיפה זו גדולה בהרבה. פינה לימודית לילדי בית הספר והגנים, פינת מרגוע לכלל התושבים. ברצוני לשלב את שניהם לבנות כיתת לימוד ולהעביר בה הרצאות וסרטים על החי, לתת אפשרות לכל המעוניין ליצור קשר ולגדל בעצמו בעלי חיים מיוחדים, לחקור ולצפות בהתפתחותם של החיות. תלמידים יוכלו אף להגיש עבודות גמר על עבודתם בפינה ולהציגם בתערוכה.

אלו בעלי חיים בדעתך להביא לפינה זו? בתכנון הראשוני, 3-4 זוגות צבאים, צפורים ודורסים למשל נשרים. ניתן לשלב קופים ואפילו נמרים (אשר נמצאים במקום אחר עד להקמת הפינה). כן אפשר לבנות מכלאות לעיזים, כבשים, גמלים, יחמורים וסוסי פוני.

* פינת חי כזו דורשת עבודה רבה מי יהיה אחראי? פרויקט בסדר גודל כזה חשוב שיהיה בחסות המועצה האזורית ובית הספר הקהילתי. הקמתו ותכנונו צריכים להיות במשותף עם ועדות לטפוח הסביבה והעשרה בבית הספר.

נמרוד חורש (הנהג) נמצא כארבע שנים בערבה. חלומו להקים פינת-חי לימודית במרכז ספיר. בינתיים הקים בחצר ביתו פינה קטנה בה הוא מטפל באהבה במספר בעלי-חיים.

* האם אין תלויות מהשכנים?

אין סיבה לתלויות. אני מקפיד מאוד לא להביא בעלי חיים העלולים להפריע (למשל: תרנגולים זכרים). כן אני משגיח על נקיון המקום באופן סדיר. עלי לציין כי בעניין התברואה אני נעזר רבות באדרי (התברואן) המקפיד להוציא את מיכלי הזבל בתדירות גבוהה ומרסס את המקום לעתים קרובות על מנת למנוע ריחות בלתי נעימים וזבובים.

אלו בעלי חיים נמצאים היום בפינת החי?

מספר סוסים, ברווזים, תרנגולות, טווסים, תוכונים וצפורי אהבה.

מי מטפל בכל אלה?

כל המשפחה. בנוסף, ישנם חבריה ממושב צופר פנינה ויורם אתרוג, יאיר כהן ואחרים אשר עוזרים ומביאים אוכל לתרנגולות ולצפורים מאז הקמתה של הפינה. משפחות רבות וילדים ממרכז ספיר מגיעים לבקורים ומביאים שקיות אוכל (קליפות, לחם יבש) מאכילים את החיות רוכבים על

את החלק המעשי והעבודה היום יומית אני רואה כחלקי בפרוייקט ושותפה פעילה תהיה אביבה אלקלעי. אולם, כל אדם המעוניין לעזור, לטפל ולטפח בעלי חיים בפינת החי יהיה שותף.

* באילו תחומים יכולים אנשי האזור להשתלב בהפעלת הפינה?

במסגרת פינה כזו כפי שאני רואה זאת ניתן לשלב מחקרים בצמחי מדבר או צמחי מים בברכות, לשלב גנון יחודי לאזור בעזרת אנשי הגנון והנוי. מספר רב של אנשים באזור יכולים להשתתף בתחומי מומחיותם למשל גיורא אילני, אנשי בייס שדה תצבה – מדריכים וחוקרים.

וכמובן ישנם מספר רב של תושבי הערבה שהנושא קרוב ללבם וכולם מוזמנים לתרום איש איש לפי רצונו ויכולתו בהקמת הפינה המיוחדת הזו. חבל לא לנצל את הכוחות בינינו.

* האם ישנם בארץ פינות חי כאלו? כמובן, בקיבוצים למשל: באיילת השחר ובקיבוץ להב. מקום מיוחד שהוקם אך לאחרונה וניתן ללמוד ממנו – פינת החי בראשון לציון. מומלץ לגשת ולהתרשם. אני חושב שחבל להחמיץ הקמתו של הפרוייקט באזור. כשרונות ואנשים מתאימים יש למכביר הבה נעניק לילדינו חוויות וסיפוק בתחום הקרוב ללבם.

הפסל קובלסקי (קוסטיק) מיכאל
חבר באגודת הציירים והפסלים בישראל
ואגודת אמני באר-שבע והנגב.

חוג פסול מתקיים במתנ"ס ע"י הפסל
קוסטיק שחזר אלינו לערבה לאחר
העדרות.

מיהו קוסטיק? פרויקטים מגוונים
נזקפים ליזמתו: עיצוב אנדרטאות
בעירית דימונה, "ביד לבנים" בבאר-
שבע, תפאורות ועבודה בתיאטרון
הבימה, אומנות לעם, באופרה
הברלינאית "נבוקוב" וכן מגוון רב של
תערוכות יחיד ואחרות.

קוסטיק (כך הוא מוכר) הגה את
רעיון "גן השלום" שנחנך בחסות משרד
התיירות ופסלו מוצג ברחבת מלון "נאות
מדבר" בבאר-שבע.

עתה מתעתד קוסטיק להרחיב את
חסותו האומנותית באזור, ולקדם
לימודי אומנות ברמה גבוהה ובתוכנית
רב-שנתית להקים אולי מכללת אומנות

לבילוי? העיקר ליצור משהו מקומי
אותנטי, השייך לערבה, דברי קוסטיק.
בהצלחה!

מקומית. עוד רעיונות? כן, אולי להפוך
את "העמק הנעלם" לאטרקציה פסולית
של אומני הערבה, או להקים שם מרכז

פינה בלב מרכז חוגים לאומנות בדרום

מחוז מרכזית לחומרי אומנות
רחוב הרצל 97, באר-שבע 84220, טלפון: 057-30578

אדיגה	הלימודים מוכרים למורים ולגננות כלימודי חובה או רשות על-ידי קרן השתלמות.					ציון רישום				
ויסרו' בלגי ודגיל	תצוגת עבודות מתמדת במרכז החוגים. ניתן לבקר.					פיסול בחימר				
ציון זכוכית	למוסדות, קיבוצים ומושבנים: ✓ קבוצות לימוד ביישובים ✓ הנחות מיוחדות בקניה מרוכות לתאם פגישה עם אילנה, טלפון 057-30578	מבחר בדים: ✓ פשתן ✓ סטן ✓ משי ✓ בדים מיוחדים לרקמה	בחנות החומרים: ✓ ציוד לפסיפסים (אבנים, דבקים, ומשטחי עבודה) ✓ מנגנונים לשעונים, מחוגים וספרות לעבודה עצמית ✓ צמר כבשים טבעי ✓ חוטי רקמה ותפירה ✓ חישוקי במבוק וברזל ✓ סיכות משי וחרוזים ✓ צבעי משי, ועוד	ט. משי סיכות						
טיצוב אפנה		מיסגור תמונות: ✓ מבחר גדול של פרופילים ✓ מסגרות בסיס לציירים ✓ מסגרות לפיסול ✓ בסיסים ובבד דק	גננות ומורות: ✓ שפע רעיונות ליום האם ✓ מבחר השתלמויות לעבודה עם ילדים ונוער	רקמת עמים						
עבודה בסול				חנשי-פנות						
פיסול בטור				פיסול פיתו						
עבודות בסביבים	סידור פרחים	גזרות נייר	דקופי	בלוסרו בוכוכית	פיסול בבד	חחרת תחם	חחרת סלילים	ציון ילדים ונוער	פיסול בכר מלאים	הרשימה חלקית בלבד

מלב הספרייה

ספרי עיון

— מאצ"ל ללח"י — משה טובה סבוראי

ספורם האישי של לוחמי הלח"י — היטלר — אברהרד יקל

השקפת עולמו וחותרו בהסטוריה — מנדלסון — פיליפ רדקליף

מסידרת גדולי המוסיקה

— מתחת לעריסה עומדת גדיה. מנשה גפן

בנתיבי הזמר היהודי.

— מה, באמת??

שאלות שונות שנשאלות בנושאי טבע ומדע והתשובות להן.

— שלום על הרובים — רזיאל ממט

ספורם של חיימקה לבקוב וחבריו, ספורם של כ"ג יורדי הסירה ומ"ג אסירי ההגנה ועוד פרשיות עלומות.

ספרי ילדים ונוער

— מולרי, השן השובבה — ד"ר גרשון הורוביץ

הספר דן בבעיה "כאובה"... תרתי משמע, והטיפול בה.

— אלכס כבר לא עולה חדש — גלילה רון-פדר

ספרו של אלכס, עולה חדש בן 13 מברה"מ וקורותיו.

בחזרה לארץ עוף — וולט דיסני

דורותי גייל מקנזס התוזרת אל הארץ הקסומה "ארץ עוף" והקורות אותה שם.

— אחת שתיים שלוש — תמר אדר מחרוזת לגיל הרך

ילדה וצבעים — אבירמה גולן

הילדה לבנה, שכולה לבנה לבנה, שגרה בבית לבן והכל מסביבה לבן... ולכן היתה עצובה עד ש... קראו ותדעו.

— ספורי התורה — עטרה אופק הגשה חדשה של ספורי התורה בליווי תמונות צבעוניות.

— עובר דרך הסוד — נורית זרחי. אגדות.

— סומכי — עמוז עוז

ספור לבני הנעורים על אהבה והרפתקאות.

ועוד ועוד...

קריאה נעימה להתראות בספרייה נעמי מנוחין ופרחיה בר-שדה

טרילוגיה, המספרת את ספורם של בני כפר נידח באנטוליה שבתורכיה.

— תחושה של מציאות — בנימין שלמון

רומן, מסע אל לב ההווה הישראלית — ירידה ועליה של מפלגה פוליטית, נפתוליה הקשים של עיירת עולים מצפון אפריקה המתאמצת להשתלב במציאות.

— ארזים — אמנון שמוש

רומן בדיוני על מעשים שהיו — ספורים של המרגלים הראשונים של מדינת ישראל.

— הקרייסט — אורה שם אור רומן פוליטי עתידי.

— הדרך יוצאת למרחקים — אלכסנדרה בורשטיין.

ספור אוטוביוגרפי המתאר מערכת יחסים יחודית ובלתי אמצעית בין אב (רופא, משכיל) לבתו — ילדה רגישה ונבונה על סף בגרותה.

— שאגה אחרונה במטולה — אוריאל בן-עמי

ספורם של בני הדור השני ומייסדי ה"שומר".

— אהבה כפולה — רוברט סט. ג'והן עלילות חייו של אליעזר בן יהודה

— רב חובל שב אליך

ספורו של כתריאל יפה (מפקד הסירה — כ"ג יורדי הסירה)

— בנים למקום — יצחק שנהר

ספורים המבוססים על דמויות, מקרים, ומעשים אותנטיים מחיי הסופר בארץ ומשליחותיו בקהילות היהודים בעולם.

מתחילת שנת הלימודים ועד היום הגדילה הספרייה את אוספיה בכ-270 ספרים ביניהם ספרי עיון רבים, ספרי יעץ, ספורת, שירה, מחזאות וספרי ילדים.

בתקופה זו "התעשר" מדור היעץ שלנו בארבע אנציקלופדיות ולקסיקון אחד שראו אור לאחרונה.

אנציקלופדיה, יאמר אברהם אבן-שושן במלוננו הידוע הינה: ספר מדעי שימושי הכולל בצורה מרכזת ידיעות בענפי מדע, אמנות ומקצועות שונים — בערכים הסדורים בסדר אלפביתי או לפי נושאים. כך היה בעת העתיקה ביוון וברומי, כך היה בימי הביניים וכך גם בעת החדשה.

מימי האנציקלופדיה הראשונה של פיליניוס "הזקן" (79-23) "תולדות הטבע" ועד ימינו אנו, חלו שינויים רבים גם במוסד זה שהכיל את רוב רובו של הידע האנושי בצורה זו או אחרת לפי ערכים סדורים והפניות מערך לערך.

בשל התפוצצות המידע בימינו, רווחת הנטיה להוציא לאור אנציקלופדיות תמציתיות (לקסיקונים) שבערכים קצרים מובאות העובדות החשובות על כל נושא וברכיזז רב על מנת למסור מידע מהיר וענייני או להקדיש את האנציקלופדיה כולה לתחום מסויים.

להלן רשימת האנציקלופדיות והלקסיקון שנרכשו לאחרונה:

1. האנציקלופדיה הישראלית הכללית.
2. אנציקלופדיה כללית כרטא.
3. האנציקלופדיה המדעית לנוער.
4. האנציקלופדיה של השואה.
5. לקסיקון לאזרחות.

אין הן מתחרות זו בזו כי אם משלימות זו את זו וכל אחת תורמת את חלקה בתחומה.

לעיונכם ולשימושכם!

להלן מבחר ספרים מומלצים מבין הספרים החדשים שנרכשו בחודשים נובמבר-דצמבר 1990:

ספורת:

— שרב — חני זיו

עדות אישית ומיוחדת במינה של אישה צעירה המוצאת עצמה מעורבת במלחמת יום הכיפורים ומשלמת מחיר כבד — מותה של חתנה ואביה במלחמה.

— הרוח מן המשור — ישר קמאל. 18 ערבות

מכתב ששלח חבר מושב חצבה לח"כ אורה נמיר יו"ר ועדת העבודה והרווחה של הכנסת

לכבי.

ח"כ אורה נמיר
יו"ר ועדת העבודה והרווחה

הנידון: העסקת מתנדבים בחקלאות במושבי הערבה

שמי שי חברון מתיישב במושב חצבה בערבה מזה 15 שנה. לא ארחיב לספר באזניך את הביורגריה של תושבי הערבה, רק אציין כרקע כללי לנושא כי אנו מאמינים בעבודת כפיים ובמיוחד כאשר מדובר בהפרחת השממה בחלק ניכר וחשוב זה של מדינת ישראל. אני וכמוני עוד כ-1500 חברות וחברים במושבי הערבה מאמינים בציונות מעשית.

קראתי בצער רב בעיתונים את שפורסם בשמכם, הופתעתי עד כמה את וחבריך לועדה רחוקים מלדעת את האמת בנידון, לפחות בכל הקשור לאזור מבודד כמו הערבה. אין ברשותי מספיק אינפורמציה בכדי להתייחס לעניין העסקתם של מתנדבים או עובדים זרים במקומות אחרים בארץ, אך אני בקיא די כדי לקבוע כי המידע אשר בידך בלתי מושלם.

לא התעמקת מספיק בנושא, כפי שאנו האזרחים הפשוטים היינו מצפים מנבחרי הציבור. כיו"ר ועדת עבודה ורווחה זכרי! אינך עוסקת רק בגורלם וחלומם של כ-500 משפחות בערבה, אלא גם בפיתוח או חיסול ההתיישבות בחבל ארץ שומם ובעייתי זה.

אנו מעוניינים מאוד ועשינו מאמצים גדולים במשך השנים כדי להעסיק עובדים ישראלים, אך לצערנו נכשלנו. פנינו לתנועת המושבים אך בודדים נענו לאתגר והיו מוכנים לרדת לערבה. פנינו ללשכת תעסוקה ונוכחנו כי עובדים מדימונה ומירוחם מעדיפים לקבל דמי אבטלה מאשר לעמוד בתנאים הקשים של הערבה. אומנם אפשר להשיג עובדים בודדים במשכורת של 2500-3000 ש"ח לחודש. אך ברור לכולם וגם לך, כי במצב החקלאות כיום אין חקלאי ממוצע יכול לעמוד בתשלום משכורת כאלה. עם התגברות גל העליה שמחנו כמו כל עם ישראל. עשינו ככל יכולתנו כדי לקלוט עובדים מקרב העולים החדשים. פנינו שוב לתנועת המושבים, למשרד הקליטה וללשכת התעסוקה, אפילו לגורמים המקורבים לעולי אתיופיה. נאמר לנו כי הגורמים המטפלים, במשרד הקליטה, לא מעוניינים להפוך את האתיופיים ל"עובדים השחורים" של מושבי הערבה ולא לתת יד להפיכתם של העולים לחילוניים. מבחינת עלויות מקבלים מתנדבים כדמי כיס לכל חודש כ-696

ש"ח, החקלאי משלם סכום נוסף של כ-499 ש"ח עבור ביטוחים, דיוור, בגוד בידור וכו'. בנוסף רבים מהמתנדבים עובדים שעות נוספות תמורת 4.35 ש"ח לשעה ונהנים משפע של ירקות חינם. בממוצע יכול מתנדב לחסוך כ-396 ש"ח לחודש. עובדות אלו ניתנות להוכחה בנקל. ואז נשאלת השאלה האם ועדת העבודה והרווחה עשתה שיעורי בית לפני שחבריה השמיצו מעל גבי העיתונות ציבור מכובד של חקלאים? האם לא מכובד יותר להציע פתרון מבוסס למצוקה בידיים עובדות באזור ורק אז לכרות את הענף הדק (המתנדבים הזרים) שאנו נשענים עליו?!

תודה על שהקדשת מזמנך
שי חברון
מושב חצבה

(נוסח המכתב המלא ורשימת
המכתבים נמצאים במערכת העלון
ש.ר.)

פעילות נוער בערבה

המושבים באזור מצפה-רמון. מספר המשתתפים היה קטן אך כולי תקווה שעם הגברת המודעות לדברים המספר יעלה.

כמו כן יצאו חברה מכיתה י"ב לסמינר י"ב שהתקיים ברמת-אפעל. אני מקווה שבחודש ינואר כבר נתחיל לראות תוצאות וכמו שאומרים נתחיל לקטוף את פרי עמלנו.

שי - רכזת נוער
אזורית

ביחד עם המדריכים הבוגרים נבנתה תוכנית לשלושת החודשים הקרובים, שכוללת בתוכה תחילת עבודה מחודשת של מועצת נוער אזורית ומועצת מד"צים אזורית. מועצות אלו כבר נפגשו והתחילו לעבוד. וכן בניית חוג י"ב אזורי שיפתח באמצע ינואר ובניית חוג ט' שגם כן יפתח באמצע ינואר. שיבצנו השתלמויות מד"צים ועוד מפגשים אזוריים וארציים למיניהם.

חוץ מארגון היתה גם קצת פעילות חודש. בחנוכה יצאנו לטיול של תנועת

אחרי חודש של עבודה אפשר כבר להתחיל לדווח אך לפני שאתחיל אני רוצה להודות לכל מי שעזר בקליטה ובהסתגלות ושמותיהם כה רבים שהמקום צר מלהכיל, באמת תודה ומקווה להמשך שתוף הפעולה. ועכשיו לדיווח:

החודש האחרון והראשון לכניסתי לתפקיד, היה חודש אירגון, הכרות עם התפקיד, עם האזור ועם כל הועדות, המד"צים והגורמים שאיתם אצטרך לעבוד.

ירוק בעיניים

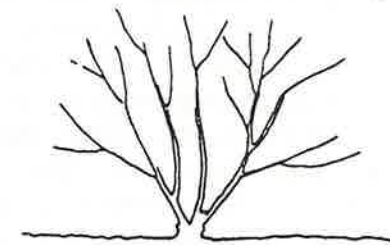
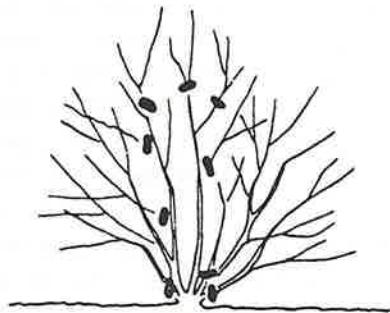
במקביל, אפשר למצוא במשתלות מגוון צמחים חזקים היכולים לשמש למטרה. בין הצמחים שיש עמם ניסיון מוצלח בערבה: צמחים נמוכים וססובים: * גרווילאה אוליאודס, מיאופורוס ביצני * גזניה זוחלת * דרוזנטימוס, אפטניה לבבית.

צמחיה בגובה בינוני – פיקוס גרין איילנד * גרווילאה ברכיסטכיה, גרווילאה כהת-עלים.

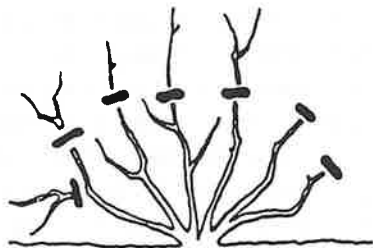
בעלי פריחה משמעותית עשויים להתנוון לאחר מסי שנים.

האביב המוקדם הוא הזמן הטוב ביותר לשתילת מרבית הצמחים באזורנו. זה הזמן גם להעברת עצים חשופי שורש. לעצים מומלץ להכין בור בגודל 1-2 קוב ולמלאו בחול מעורב בחומר אורגני, קומפוסט, זבל רקוב, כופתיות. טיין בשבט שמח לנו ולצמחים

רחל יונש.

דילול

קיטום - הקצרה

כדאי לטעמי, לחשוב על השיחים כצמח בעל גידול חופשי עם גיזומי עזר שמטרתם: בדילול – סילוק ענפים זקנים, הסחה – בדייק מתלול לדילול לשם עיצוב השיח או הקצרה שמטרתה יצירת שיח בעל גודל נוף קבוע או לשם הגדלת הצפיפות בנוף השיח. רבים מהשיחים (לא כלם) מגיבים מצוין לגיזום, חידוש הנעשה בדייק בשיחים זקנים.

רוב השיחים ממוצא אוסטרלי מגיבים טוב מאוד לגיזום. בצמחיה פורחת יש לבצע הגיזום לאחר הפריחה.

צמחי כיסוי –

לאחרונה מרבים להמליץ על צמצום שטחי המדשאות והחלפת הקטעים שאינם משמשים לדריכה או ישיבה בצמחי כיסוי, הצורכים מעט מים ומעט טיפול.

תקופה זו של השנה, מבחינת גריהנוי היא עונה יחסית רדומה.

הדשא – במצב של חוסר צימוח, לכן אין לדשנם אבל לא לשכוח להשקותם מדי כמה ימים.

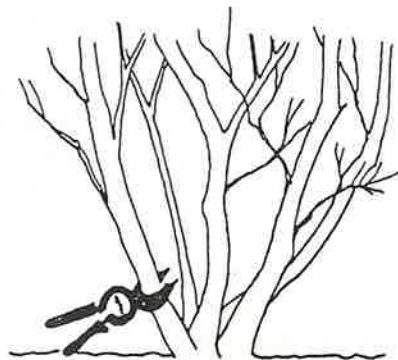
בתקופה זו רצוי להמנע מדריכה מסיבית על הדשא כיוון שאינו צומח מחדש. כזכור (!) ההמלצה לגבי כיסוח היתה להגביה את הדשא לקראת החורף. עובי העלוה שומר על הדשא מפני הקור. עם חידוש הצימוח באביב המוקדם, מכסחים את הדשא נמוך מאוד לשם חידוש והרחקת עלוה מתה. במשך האביב והקיץ מרימים בהדרגה את גובה הדשא.

עשביה חרפית בדשא – במידה והנגיעות מעטה, הפשוט ביותר הוא עישוב ידני תוך הוצאת העשב ושרשיו. אם בכל זאת מתעקשים לרסס – תכשירי הברומוקסינל (ברומוטריל, ברומינל, ברומיקס) בריכוז של 100-200 סמ"ק לדונם, תוך הרטבת הצמחיה היטב, מתאימים להדברת טורי רחב של רחבי עלים צעירים עד 5 ס"מ. לעשביית רחבי-עלים גבוהה יותר עד 15 ס"מ מומלץ להשתמש בלוטרל 0.5%, הרסוס במוקד העשביה בלבד, (קוקויה עלול להצרב מעט מהחומר). ויש המעדיפים להשאיר את העשביה הירוקה ולהפטר ממנה עם הכיסוח באביב.

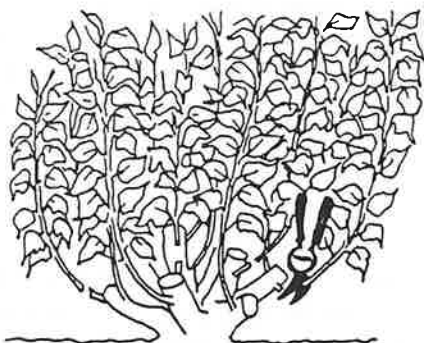
עצים ושיחים:

תחילת הבלבוב, באביב המוקדם הוא הזמן המתאים לגיזום מרבית סוגי העצים והשיחים.

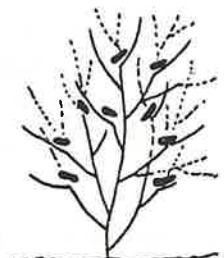
קיימת נטיה לגזום שיחים במיוחד כשהם משמשים כגדר-חיה, באופן סימטרי. גיזום כזה דווקא מסלק את הצימוח הצעיר והרעון ובמקרים רבים חושף ענפים וגזעים (מה שמכער את השיח).

לפני

אחרי

הסחה

זהירות מוקשיים!!

א.י.ה. 1975-1976

מדברים על מדברים כל הצמן, אבל מה זה

לעומת מדבר עשניתי. אך אלו דואסה חקלאי יקר, יש עוד שימוש לעשניתי שלק...

ביום היעדר קפיצה בעשניתי במקום כבורים או קלקר - עק ילדים אובדים את זה יותר.

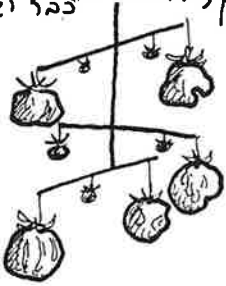
שקוקה שפעה ימים בשבוע, ביום ש' בטוספת ביצים

על כוס קפה...

ני, מה עק העשניתי שלק?

מוכאים עשניתי לענקים, משרד ממנה וארהמקומות (בציבורים) במשרד מוצגת עונה (כבר יש?)

כבדים לסיפור במים

תכשאי עשניתי "על ירוס"

למחק לולות, וזק יחש עשניתי מאוד חינוכי - מומלץ!

<p>לא חשוב, ממיא עוד מעט לא יהיה שוק לעשניתי</p>	<p>עק ע'...</p>	<p>ני, מה עק העשניתי שלק?</p>
<p>עמה?</p>	<p>לכואס...</p>	<p>ורוס...</p>
<p>עשניתי רוקדת לבושה רק הנצ'ה בלס ושרה: "קח אותי?"</p>	<p>אתה לא מכיר את פדירוש'ית של עשניתי?</p>	<p>עמה, כשיהיה חוק נגד בירסמות תוצבה...</p>
<p>על הפנים...</p>	<p>ני?</p>	<p>מה זה קשור לעשניתי?</p>

ברוך אושרוביץ
מרכז ספיר

התחביב:
הרכבת טיסנים

המועצה האזורית הערבה התיכונה

מרכז ספיר, ד.ג. הערבה מיקוד 86825 — טלפונים: 057-81225-6 — פקסימיליה: 81487

מרכז ספיר * עין יהב * חצבה * פארן * צופר * עידן * צוקים * שיזף